

Koupím cukr – zn. levně

WILL BUY SUGAR – P. S. CHEAP

Navzdory zpomalení inflace v roce 2024 zůstávají ceny potravin jedním z nejdiskutovanějších témat české společnosti. Politici, média i spotřebitelé neustále tlačí na jejich snižování. A co cukr? Můžeme skutečně požadovat trvale nízké ceny, aniž bychom se zamysleli nad složitými faktory, které za nimi stojí? Tento článek se zaměřuje právě na tuto otázku – realitu výroby cukru v České republice a limity trvale nízkých cen. Osočování zemědělců a potravinářů na jedné straně nic nevyřeší, na druhé straně takovéto obviňování zvyšuje frustraci pramenící z nepochopení složitosti celého procesu. Tento problém je mnohem komplexnější, než se na první pohled může zdát.

Historická role českého cukrovarnictví

České cukrovarnictví se může pochlubit více než 190letou tradicí a patří mezi klíčová odvětví našeho zemědělství. Česko je dnes jedním z šesti největších producentů cukru v EU, což dokládá jeho silnou pozici na evropském trhu. Úspěch sektoru spočívá především v příznivých přírodních podmínkách pro pěstování cukrovky – kvalitní půda a dostatečná dostupnost vody umožňují dosahovat vysokých výnosů. Dalším klíčovým faktorem jsou dlouholeté zkušenosti pěstitelů a jejich hluboké znalosti o pěstování a sklizni řepy, což zajišťuje kvalitní surovinu pro zpracování.

V Česku se v současnosti nachází sedm cukrovarů zpracovávajících úrodu z více než 68 tis. ha řepy. Jsou součástí dobře fungující infrastruktury, která zahrnuje nejen samotné zpracovatelské závody, ale i logistiku a distribuci cukru. Tato síť cukrovarů vytváří stabilní dodavatelský řetězec a pomáhá zajistit dostupnost cukru na trhu, nejen pro domácí spotřebu, ale i pro export.

Cukrovarnictví má i významný ekonomický dopad. Kromě přímého přínosu k HDP a vývozu cukru podporuje zaměstnanost

ve venkovských oblastech, kde cukrovarnické závody a pěstování cukrové řepy poskytují pracovní příležitosti pro tisíce lidí.

Sektor čelí výzvě spojeným s náklady a regulacemi

Sektor cukrovarnictví však čelí stále intenzivnějším výzvěm, především v souvislosti s rostoucími náklady a přísnými regulačními požadavky. Ty zásadně ovlivňují schopnost udržet stabilní ceny cukru a vyvolávají otázky týkající se budoucnosti odvětví.

Vývoj nákladů – trendy, které nelze přehlížet

V roce 2004 vstoupila Česká republika do Evropské unie, což přineslo nové příležitosti, ale také nové výzvy. Nadšení z nových možností bylo v průběhu následujících dvaceti let vystaveno zkouškám, jako byly restrukturalizace průmyslu, liberalizace trhu, pandemie Covid-19 a energetická krize. České cukrovary tyto krize zvládly, ale čelí stále novým výzvěm. Současné regulace vytvářejí dojem, že v rámci jednotného evropského trhu čelíme stále větším nerovnostem.

Pro analýzu trendu vybraných nákladů jsem využil data za posledních 20 let (tab. I.). Ukazují dynamiku změn, které zasáhly české cukrovarnictví, a umožňují pochopit, jak významný nárůst nákladů ovlivňuje konkurenceschopnost a stabilitu odvětví. Především rostoucí ceny energií, surovin a regulací vyvolávají otázky o udržitelnosti nízkých cen cukru v dlouhodobém horizontu.

Od vstupu České republiky do EU v roce 2004 došlo k výraznému nárůstu nákladů na výrobu cukru. Například ceny elektrické energie a zemního plynu se za posledních dvacet let více než zdvojnásobily, podobně jako náklady na chemické látky a materiály. Vzrostly také náklady na dopravu a mzdy. Je ale správné, že růst mezd odráží lepší ekonomickou situaci a vyšší životní úroveň. (Pozn.: Kupní síla, vyjádřená v množství cukru, který lze pořídit za průměrnou mzdu, se za uplynulých 20 let zvýšila více než 2,7×. Tento nárůst poukazuje na skutečnost, že růst mezd významně převýšil tempo růstu cen cukru i inflaci, což přispělo k lepší dostupnosti základních komodit pro spotřebitele). Tyto trendy, spolu se stále přísnějšími ekologickými a sociálními standardy, vytvářejí enormní tlak na výrobce.

Ekologická legislativa zaměřená na dekarbonizaci a plnění ESG standardů podporuje udržitelný rozvoj. Bez dostatečné podpory však může podlomit konkurenceschopnost evropských výrobců. Pěstování cukrové řepy v České republice má přitom významný ekologický přínos – 68 tis. ha této plodiny dokáže ročně zachytit až 40 t CO₂ na hektar a vyprodukovat 14 t kyslíku. To odpovídá roční spotřebě kyslíku pro 4 miliony obyvatel. Uzavěření českých cukrovarů by tak znamenalo nejen ekonomickou, ale i ekologickou ztrátu.

Tab. 1. Vybrané jednotkové náklady

	Jednotka	2004	2010	2020	2024
Průměrná měsíční mzda v ČR	Kč	17 466	23 864	36 176	45 412
Papír – komodita	Kč·t ⁻¹	20 400	19 400	23 450	37 125
Ocel – komodita	Kč·t ⁻¹	11 200	13 900	13 250	18 750
Louh 50%	Kč·t ⁻¹	5 400	4 500	7 400	9 350
Koks	Kč·t ⁻¹	6 100	3 300	4 250	8 000
Elektrická energie	Kč·MWh ⁻¹	730	1 207	1 161	2 293
Povolenky CO ₂	Kč·t ⁻¹	N/A*	358	654	1 730
Zemní plyn	Kč·MWh ⁻¹	482	846	367	991
EKO-KOM poplatek papír	Kč·t ⁻¹	1 471	3 249	2 586	5 090
EKO-KOM poplatek komb. mat.	Kč·t ⁻¹	2 710	5 566	6 346	22 488
Mýto – silniční doprava	(Kč·rok ⁻¹)·auto ⁻¹	140 000	180 000	240 000	380 000
PHM – nafta	Kč·l ⁻¹	24,9	30,4	27,3	36,6

* systém obchodování s povolenkami byl v ČR zaveden v roce 2005.

Pramen: veřejně dostupné zdroje, příp. kvalifikovaný odhad autora

Import cukru – nesmyslnost a otázky regulace

Levný cukr dovážený ze zemí mimo Evropskou unii, zejména z Ukrajiny, kde neplatí stejně přísné výrobní a ekologické standardy, představuje závažnou hrozbu pro domácí trh. Tento import destabilizuje ceny a vytváří neférovou konkurenci. Otázkou zůstává, zda je smysluplné sdílet jednotný trh, když neexistují jednotné podmínky pro všechny producenty. Je paradoxní, že cukr vyráběný v Evropě za přísných regulací je vytlačován produkty s vyšší uhlíkovou stopou, jejichž výrobní procesy často nereflakují požadavky na ochranu životního prostředí.

Nerovnosti v dodavatelském řetězci

Antimonopolní šetření vertikály cukrovka–cukr provedené českým Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže poukázalo na závažné nerovnováhy v dodavatelském řetězci. Ze závěrů vyplývá, že cenový tlak na zemědělce a zpracovatele způsobuje, že konečná cena cukru často neodráží skutečné výrobní náklady. Tento stav nejen ohrožuje stabilitu odvětví, ale také podkopává jeho dlouhodobou udržitelnost.

Budoucnost českého cukrovarnictví

České cukrovarnictví čelí jedné z největších výzev za svou historii. Budoucí konkurenceschopnost a stabilita odvětví budou záviset na nalezení rovnováhy mezi ekologickými ambicemi, ekonomickou realitou a podporou domácího průmyslu. Je nutné přehodnotit přístup k regulaci dovozu, podpoře dekarbonizace a administrativní zátěži, které brzdí rozvoj sektoru.

Český cukr by měl být i nadále symbolem kvality, ekologické odpovědnosti a domácího umu. Abychom tuto tradici zachovali, musíme mít odvahu bránit naše hodnoty a odmítnout neférovou konkurenci.

Přejme si společně, aby rok 2025 přinesl všem aktérům našeho sektoru pevné zdraví, úspěch a mnoho odhodlání do dalšího rozvoje českého cukrovarnictví.

Martin Kolář, Tereos TTD, a. s.

Pozn. autora: Tento text byl psán již s vědomím, že cukr v akci 1kg balení pokořil aktuálně hranici 10 Kč·kg⁻¹, což představuje přibližně o 30 % nižší cenu, než je současná světová cena.